

ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра професійної мовної комунікації

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

обов'язкова загальна

за освітньо-науковою програмою «Пожежна безпека»
підготовки доктора філософії зі спеціальності 261 «Пожежна безпека»
галузь знань 26 «Цивільна безпека»
мова навчання українська

Рекомендовано кафедрою професійної
мовної комунікації на 2023- 2024
навчальний рік.
Протокол від «28» серпня 2023 року №1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Методика викладання у вищій школі»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Зміст навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» для підготовки здобувачів вищої освіти за третім рівнем вищої освіти (доктор філософії) за освітньо-науковою програмою зі спеціальності 261 «Пожежна безпека» спрямований на висвітлення актуальних проблем, пов'язаних із методикою викладання у вищій школі в умовах сучасного розвитку суспільства, їхніх причини та шляхів вирішення. Значну увагу приділено формуванню досвіду аналізу та розв'язання потенційних педагогічних проблемних ситуацій; формуванню готовності здобувачів до ефективного впровадження в навчальний процес традиційних та інноваційних методів навчання; професійного самовдосконалення та самореалізації майбутнього фахівця; формуванню умінь і навичок використання в навчально-виховному процесі вищої школи сучасних освітніх технологій; розвитку інтересу до викладацької діяльності, спонуканню до педагогічної творчості.

Інформація про науково-педагогічних працівників

Загальна інформація	Юлія Ненько, завідувач кафедри і професійної мовної комунікації, доктор педагогічних наук, професор
Контактна інформація	Черкаси, вул. Онопрієнка, 8
E-mail	Nenko_yuliia@chipb.org.in
Наукові інтереси	комунікація; комунікація у кризових ситуаціях; іншомовна підготовка офіцерів ДСНС України; професійна комунікація; дистанційна освіта
Професійні здібності	психолого-педагогічні, комунікативні, працездатність, конструктивно-проективні, організаторські, гносеологічні
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти», професор (2020). Автор і співавтор понад 100 наукових публікацій, 10 авторських свідоцтв, 9 підручників, 2 термінологічних словників, 4 монографій. Web of Science ResearcherID: ABC-9427-2020 Профіль в Orcid: https://orcid.org/0000-0001-7868-0155 Профіль у Google Scholar: https://scholar.google.com/citations?user=bzD8SJwAAAAJ&hl=uk

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно з затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Інституту (<https://cibs.ubs.edu.ua/timlab/>). Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру за попереднім узгодженням з викладачем у кабінеті № 309 або у Google Class.

Мета викладання дисципліни – формування цілісної та логічно-послідовної системи знань про дидактику підготовки кадрів вищої кваліфікації, розкриття концепції, основ теорії, методики і методології викладання навчальних дисциплін у вищій школі.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	вечірня
Статус дисципліни	обов'язкова загальна	обов'язкова загальна
Рік підготовки	1-й	1-й
Семестр	1-й	1-й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів	1	1
- загальна кількість годин	90	90
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	10	10
- практичні заняття (годин)	30	30
- семінарські заняття (годин)	-	-
- лабораторні заняття (годин)	-	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-	-
- інші види занять (годин)	-	-
- самостійна робота (годин)	50	50
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-	-
- підсумковий контроль	екзамен	екзамен

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-наукової програми, викладання навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» повинно забезпечити: повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, дотримуючись принципів наукової етики	РН05
Використовувати нормативно-правове та науково-методичне забезпечення вищої освіти, сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу, різноманітні аспекти виховної роботи, інноваційні методи навчання	РН06

- формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	ЗК06
Здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики вищої школи, традиційні та інноваційні форми навчання і педагогічні технології у сфері професійної діяльності	K12

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Концептуальні засади освітнього процесу у вищій школі

Тема 1. Загальна характеристика вищої освіти та її складових як системи і процесу.

Предмет та завдання методики викладання у вищій школі, основні категорії методики викладання у вищій школі. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні. Болонський процес як засіб інтеграції та демократизації освіти. Дидактичні основи підготовки кадрів у вищій школі. Актуальні проблеми методики викладання у вищій школі. Організаційно-правове забезпечення навчального процесу.

Тема 2. Закони, закономірності та принципи навчання.

Принципи навчання у вищому навчальному закладі. Відмінності національної системи освіти від Європейської. Принципи активності навчання. Принципи наочності. Принципи систематизації знань. Компетентнісний підхід як нова парадигма розвитку вищої освіти. Види контролю та оцінювання знань, умінь та навичок у навчальному процесі.

Тема 3. Методи, форми навчання у вищій школі.

Методи навчання: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності; бінарні методи. Особливості організації навчального процесу у вищій школі. Компоненти змісту освіти в контексті методики їх викладання. Система організації навчального процесу у вищій школі. Стандарти вищої освіти. Загальна характеристика методик викладання у закладах вищої освіти.

Модуль 2. Дидактичні основи навчального процесу

Тема 4. Методи активізації пізнавальної діяльності здобувачів. Дидактичні вимоги до проведення лекцій.

Лекція як організаційна форма навчання, її види та функції. Основні етапи лекції: вступна частина, викладення, висновки. Проблема єдності навчальних і виховних завдань у лекційному курсі. Завдання, переваги і недоліки лекційного викладу навчального матеріалу. Загально дидактичні вимоги до побудови лекційного курсу. Вимоги до структури лекційного курсу. Активізація уваги здобувачів.

Тема 5. Сучасні освітні технології як інструмент формування компетенцій фахівців.

Поняття про педагогічної технології. Особливості та зміст сучасних педагогічних технологій. Дидактичні цілі, види та функції практичних занять. Дидактичні вимоги до формування змісту навчальних дисциплін. Критерії відбору змісту практичних навчальних занять. Шляхи удосконалення змісту освіти. Інноваційні технології навчання. Сучасні дистанційні технології навчання. Методи активізації пізнавальної активності здобувачів. Ділова гра як спосіб відтворення змісту майбутньої професії. Кейс-метод як форма професійно-діяльнісного навчання. Рольова гра як засіб інтенсифікації навчання.

Тема 6. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи здобувачів.

Планування навчального процесу в умовах розширення самостійності закладу вищої освіти. Самостійна робота, контроль та оцінювання її успішності. Специфіка організації самостійної роботи із додатковою літературою (словниками, довідниками, науково-педагогічною літературою тощо).

Тема 7. Професійна майстерність викладача.

Педагог у сучасній системі вищої освіти. Система комунікативних умінь викладача. Різновиди взаємного контакту. Причини виникнення конфліктних ситуацій у педагогічному процесі та шляхи їх розв'язання. Складові авторитету викладача. Педагогічні здібності та їх роль у забезпеченні успішності навчально-виховної діяльності

викладача. Типові помилки та педагогічно недоцільні дії викладача в проблемній ситуації. Особистісно-професійний саморозвиток викладача. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість викладача.

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви модулів і тем	Форма здобуття освіти					
	денна					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Концептуальні засади освітнього процесу у вищій школі						
Тема 1. Загальна характеристика вищої освіти та її складових як системи і процесу	13	2	4	–	7	–
Тема 2. Закони, закономірності та принципи навчання	12	-	4	–	8	–
Тема 3. Методи, форми навчання у вищій школі	13	2	4	–	7	-
Разом	38	4	12	–	22	-
Змістовий модуль 2. Дидактичні основи навчального процесу						
Тема 4. Методи активізації пізнавальної діяльності здобувачів. Дидактичні вимоги до проведення лекцій	13	2	4	–	7	–
Тема 5. Сучасні освітні технології як інструмент формування компетенцій фахівців	13	2	4	–	7	–
Тема 6. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи здобувачів	11	-	4	–	7	–
Тема 7. Професійна майстерність викладача	15	2	4	–	7	2
Екзамен						
Разом	52	6	16	-	28	2
Всього за дисципліну	90	10	28	–	50	2

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: практичні заняття, консультації, самостійна робота, диференційований залік, екзамен.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є усні відповіді, фронтальне та індивідуальне опитування, поточні тестування, демонстрація презентацій.

Форми підсумкового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру (включно із самостійною) та підсумкового контролю успішності.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі за темами занять та контрольними заходами з дисципліни

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів за дисципліну
10	10	10	10	15	10	15	20	100

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів):

3 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни.

2 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні помилки.

1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки. 0 балів – завдання не виконане.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі викладання навчальної дисципліни у формі екзамену.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 20 балів):

20 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

19-15 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

14-8 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

7-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

1. Педагогічна система.
2. Дидактика та її принципи.
3. Цілі і задачі навчання.
4. Наукові закони, закономірності і принципи навчання.
5. Зміст освіти.
6. Методи, форми і засоби навчання.
7. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти.
8. Навчально-методичний комплекс і його складові.
9. Освітньо-професійна програма (ОПП) підготовки спеціалістів.
10. Освітньо-професійна характеристика (ОПХ).
11. Методи організації роботи кафедри. Зміст навчальної, методичної і наукової роботи кафедри.
12. Лекція, її функції, класифікація.
13. Практичне заняття, його мета, функції і структура.
14. Види і форми проведення практичних занять.
15. Критерії оцінки якості проведення практичних занять.
16. Контроль навчально-творчої діяльності здобувачів освіти, його мета і функції.
17. Види контролю навчально-творчої діяльності здобувачів освіти.
18. Організація модульного контролю знань.
19. Організація підсумкового контролю знань.
20. Критерії оцінки знань здобувачів освіти.
21. Критерії проведення іспитів і заліків.
22. Мета і завдання курсового і дипломного проектування.
23. Мета і завдання практичної підготовки здобувачів освіти.
24. Види практик, особливості їх проведення.
25. Структура і зміст звіту з виробничої практики.
26. Мета і завдання самостійної роботи здобувачів освіти.
27. Управління позааудиторною роботою здобувачів освіти.
28. Вимоги щодо якості організації самостійної роботи здобувачів освіти.
29. Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів освіти.
30. Дидактичні засоби активізації процесу навчання.
31. Проблемно-пошукові методи навчання.
32. Ігрове проектування. Операційно-рольові і ділові ігри.
33. Методика розробки та організація проведення ділових ігор.
34. Формування змісту навчальних модулів.
35. Навчально-творча діяльність.
36. Дидактичні засоби та їх класифікація.
37. Принципи підбору дидактичних засобів у навчальному процесі.
38. Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів освіти.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття більш ніж на 15 хвилин, до заняття не допускаються).
3. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
4. Здобувач зобов'язаний дотримуватись політики академічної доброчесності. У

разі виявлення фактів порушення політики здобувач несе відповідальність згідно «Кодексу академічної доброчесної НУЦЗ України».

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. Вид. 3-є, доопрац. і допов. К.: Знання, 2008. 568 с.
2. Вітвицька, С. С. Основи педагогіки вищої школи : навч. посіб. К.: Центр навчальної л-ри, 2003. 320 с.
3. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: навч. посібник Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. 242 с.
4. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти): навчально-методичний посібник / авт. кол.; за ред. М.Л. Смульсон. К.: Педагогічна думка, 2008. 256 с.
5. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротاپринт, 2014. 200 с.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник.- К.: Знання., 2005.- 485 с.
7. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. К.: ЧП, 2007. 211 с.
8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
9. Тovaжнянський Л.Л., Сокол Є.І. Болонський процес: цикли, ступені, кредити: навч. посібник. К.: МОН, 2004.
10. Цокур О.Я. Педагогіка вищої школи: навчально- метод. посібник. Вип. 1. Основи наукового педагогічного дослідження / За ред. Панькова А.І. Одеса, 2002. 424 с.
11. Ярошук Л.Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти: навч. посібник. Луцьк, 2010. 308с.
12. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник. К.: Либідь, 2003. 560 с.

Допоміжна

1. Болонський процес: Нормативно-правові документи Болонський процес: нормативно-правові документи. Європейський ун-т [З.І. Тимошенко (уклад.)]. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2004. 101 с.
2. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. Укл. М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, К.М.Левківський, Ю.В.Сухарніков. К.: Вид-во НМЦВО МОНУ, 2004. 24 с.
3. Ненько Ю.П. Підготовка фахівця як предмет психолого-педагогічного аналізу. Збірник наукових праць «Професійна освіта: проблеми і перспективи». – Київ: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2017. – Випуск 12. – С. 41-46.
4. Ненько Ю.П. Професійний саморозвиток педагога: світові тенденції. Науковий журнал «Освітній простір України». – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. – Випуск 14. – С. 96–102.
5. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. Вип. 61. Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України; редкол.: О.П. Гребельник, Я.Я. Болюбаш, І.А. Шелест та ін. К., 2010. 185 с.
6. Уліщенко А. Розвиток креативних якостей педагога в системі підвищення кваліфікації. Освіта і управління. 2009. № 1. С. 126-130.
7. Щекатунова Г. Моніторинг педагогічних нововведень. Рідна школа. 2009. № 4. С. 14-17.

Інформаційні ресурси

У процесі вивчення дисципліни «Методика викладання у вищій школі» використовуються вітчизняна нормативно-правова база (закони, постанови, положення, накази), сайт Міністерства освіти і науки України, інтернет-ресурси, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій.

Розробник:

Завідувач кафедри

професійної мовної комунікації

Юлія НЕНЬКО